

**ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΠΡΟΕΔΡΩΝ
ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Αθήνα, 20.9.2011

Αρ. Πρωτ. 7

Προς
τους κ.κ. Προέδρους
των Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδος

Κυρίες και Κύριοι Συνάδελφοι,

Σας στέλνω τα υπ' αριθμ. 72425/15.9.2011 και 42856/19.9.2011 έγγραφα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Υπουργείου Εξωτερικών αντιστοίχως, από τα οποία φαίνεται ότι η Ελληνική πολιτεία υιοθέτησε τις απόψεις της Ολομέλειάς μας για την λειτουργία και εγκατάσταση των Δικηγορικών Εταιρειών.

Με συναδελφικούς χαιρετισμούς

Γιάννης Δ. Αδαμόπουλος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ
Τμήμα Δικαίου Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδια: Εύη Σκανδάλου
Τηλ: 210 368 40 30 Φαξ: 210 368 1717
e-mail: evis@mfa.gr

ΤΗΛΕΑΝΤΙΓΡΑΦΗΜΑ
ΑΔΙΑΒΑΘΜΗΤΟ

Αθήνα, 19 Σεπτεμβρίου 2011
Α.Π.: ΕΝΥ-ΕΕ: 42856

ΠΡΟΣ: ΜΕΑ/ΕΕ

-Νομικό Τμήμα

ΚΟΙΝ: Υπουργείο Οικονομικών

-Δ/ση Ε.Ε.Φαξ: 210 33 32 760

-Δ/ση Τομέων Παραγωγής

(υπόψη κ. Μπίρη)Φαξ: 210 33 32 821

-Αυτοτελές Γρ. Νομικών Θεμάτων Ε.Ε.
(υπόψη κ. Σπαθόπουλου)

Φαξ: 210 33 32 341

Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας
& Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

- Γρ. κ. Υπουργού Φαξ: 210 77 55 835

-Δ/ση Δικηγορικού Λειτουργήματος
Φαξ: 210 77 67 446

-Δ/ση Νομοθετικού Συντονισμού &
Ειδικών Διεθνών Σχέσεων

Φαξ: 210 77 67 489

Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών

-Γρ. Προέδρου

Φαξ: 210 33 98 110, 210 36 10 537

ΚΟΙΝ: Γεν. Γραμματεία της Κυβέρνησης

-Γρ. κ. Λύτρα(χ.σ.)

Φαξ: 210 32 52 723

Ε.Δ.: -Γρ. ΑΝΥΠΕΞ (χ.σ.)

-Γρ. Γεν. Γραμματέα(χ.σ.)

-Γρ. Γ. Γεν. Δ/ντή Ε.Υ.(χ.σ.)

ΘΕΜΑ: Περιορισμοί στην ελευθερία εγκαταστάσεως των δικηγορικών εταιρειών. Ν.3919/2011.

ΣΧΕΤ: Έγγραφο ΜΕΑ/ΕΕ: 3082.15/305/Α/7877/25.07.2011.

Αναφερόμενοι στο ανωτέρω σχετικό έγγραφό σας και στην επιστολή της Επιτροπής, με την οποία ισχυρίζεται ότι διατάξεις του Ν. 3919/2011 που αφορούν στους όρους ίδρυσης δικηγορικών εταιρειών, περιορίζουν την εγκατάσταση δικηγορικών εταιρειών στην Ελλάδα, προερχομένων από άλλο κ-μ, κατά παράβαση του άρθρου 49 της ΣΛΕΕ και της οδηγίας των υπηρεσιών 2006/100/ΕΚ, σας αποστέλλουμε, συνημμένως, έγγραφο της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου

Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, με την οποία δίνονται τεκμηριωμένες απαντήσεις στα ζητήματα που τίγονται στην επιστολή της.

Οι αρμόδιες ελληνικές αρχές θεωρούν ότι από τις εν λόγω απαντήσεις προκύπτει η συμβατότητα των διατάξεων του Ν.3919/2010, στις οποίες αναφέρεται η Επιτροπή, με το άρθρο 49 της ΣΛΕΕ και την οδηγία 2006/123/ΕΚ.

Παρακαλούμε να ενημερώσετε την αρμόδια Δ/ση της Επιτροπής.

Με εντολή Υπουργού
Η Προϊσταμένη

Κατερίνα Σαμώνη
Νομικός Σύμβουλος Α'

11-0008083-B

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Α'**

**Πληροφορίες: Δ. Ζάβρα
Τηλ: 210 7767 212**

ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΠΡΟΕΔΡΩΝ Δ.Σ. ΕΛΛΑΔΑΣ	
Αριθ. Πρωτ. Εξερχομένων	
7	
Ημερομ.	20/09/2011

**Αθήνα, 15/9/2011
Αρ. Πρωτ. 72425**

**ΠΡΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ
Τμήμα Δικαίου Ευρωπαϊκής Ένωσης**

**ΘΕΜΑ: Περιορισμοί στην ελευθερία εγκαταστάσεως των δικηγορικών εταιριών
ΣΧΕΤ: Αρ.πρωτ. 35723/27-7-2011 & 38680/24-8-2011 έγγραφά σας.**

Αναφερόμενοι στα ανωτέρω σχετικά έγγραφά σας καθώς και τα ζητήματα που θέτει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην από 20.07.2011 επιστολή της σχετικά με την ίδρυση και λειτουργία των δικηγορικών εταιριών στην Ελλάδα και συγκεκριμένα ως προς τους περιορισμούς ίδρυσης δικηγορικών εταιριών από δικηγόρους μέλη διαφορετικών δικηγορικών συλλόγων και ως προς την απαγόρευση δημιουργίας υποκαταστημάτων από δικηγορικές εταιρίες, εκθέτουμε τα ακόλουθα:

1.- Επί του 1.1. ερωτήματος της επιστολής:

Με το άρθρο 6 παρ. 1 Ν. 3919/2011, με το οποίο τροποποιήθηκε το άρθρο 1 παρ. 1 του Π.Δ. 81/2005 προβλέπεται αφενός μεν η απαγόρευση ίδρυσης δικηγορικής εταιρίας από δικηγόρους που είναι εγγεγραμμένοι σε διαφορετικούς δικηγορικούς συλλόγους, με εξαίρεση τους δικηγόρους που είναι εγγεγραμμένοι στους Συλλόγους Αθήνα και Πειραιά και αφετέρου η απαγόρευση στις δικηγορικές εταιρίες να ιδρύουν υποκαταστήματα, εκτός της περιφέρειας της έδρας τους.

Πρωταρχικά επειδή οι ανωτέρω απαγορεύσεις συναρτώνται άμεσα με τον τρόπο που οργανώνεται και ασκείται το δικηγορικό επάγγελμα στην Ελλάδα δεν εμφανίζουν διασυννοριακό στοιχείο που δικαιολογεί την εξέτασή τους από το δίκαιο της Ε.Ε. Αλλωστε στην 7^η αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 98/5/ΕΚ διαλαμβάνεται ότι η οδηγία αυτή ούτε ρυθμίζει τις αμιγώς εσωτερικές καταστάσεις και ούτε θίγει τους επαγγελματικούς κανόνες.

Σημειώνεται ιδιαίτερα ότι κατά την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία δικηγόρος μέλος δικηγορικής εταιρίας μπορεί να ασκεί δικηγορία όχι μόνον στην περιφέρεια του συλλόγου που είναι μέλος, αλλά σε ολόκληρη την

επικράτεια. Η δικηγορική εταιρία όμως πρέπει να είναι εγγεγραμμένη στα μητρώα δικηγορικών εταιριών του συλλόγου στον οποίο ανήκουν τα μέλη της.

Τέλος, δεν τίθεται θέμα διαφορετικής (προνομιακής) μεταχείρισης για τους Δικηγόρους Αθήνας και Πειραιά εξαιτίας της μικρής απόστασης μεταξύ των δύο πόλεων θεωρούνται ως μία ενιαία περιφέρεια όλης της Αττικής. Έτσι π.χ. σε ναυτικές διαφορές, όλες οι υποθέσεις υπάγονται στο ναυτικό τμήμα του Δικαστηρίου Πειραιώς, διάφοροι Δήμοι της Αττικής υπάγονται στα Δικαστήρια των Αθηνών όσον αφορά τις αστικές διαφορές, ενώ για τις διοικητικές διαφορές μπορεί να υπάγονται στα Δικαστήρια του Πειραιά. Για τους ίδιους λόγους ουδέποτε υπήρξε κώλυμα στην παράσταση Αθηναίων Δικηγόρων στα Δικαστήρια του Πειραιά και αντίστροφα και ούτε υπήρξε κώλυμα στην συμμετοχή δικηγόρων Αθηνών και Πειραιά σε μία δικηγορική εταιρία.

2.- Επί του 1.2 ερωτήματος της επιστολής:

Η απαγόρευση ίδρυσης δικηγορικής εταιρίας από δικηγόρους κρατών-μελών της Ε.Ε. με έλληνες δικηγόρους εγγεγραμμένους σε διαφορετικούς συλλόγους στην Ελλάδα αφορά την ελληνική έννομη τάξη και δεν παρουσιάζει και αυτή ενδιαφέρον ώστε να τύχουν εφαρμογής οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου και μάλιστα όταν κατά τις διατάξεις αυτές επιτρέπεται οπουδήποτε η ίδρυση δικηγορικών εταιριών στην Ελλάδα από δικηγόρους κρατών-μελών της Ε.Ε. Για τους λόγους αυτούς άλλωστε στο άρθρο 11 της οδηγίας 98/5/ΕΚ, στο οποίο προβλέπονται τα θέματα που αφορούν τη συλλογική άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος μεταξύ δικηγόρων προερχομένων από κράτη-μέλη της Ε.Ε., ορίζεται ότι οι επί μέρους ρυθμίσεις διέπονται από τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις του οικείου κράτους-μέλους.

3.- Επί του 1.3 ερωτήματος της επιστολής:

Ως προς το θέμα της δυνατότητας ίδρυσης δικηγορικής εταιρίας από δικηγόρους κρατών-μελών της Ε.Ε. που μπορεί να είναι μέλη σε διαφορετικούς συλλόγους στην Ελλάδα με έλληνες δικηγόρους ισχύουν όσα αναπτύσσονται στο ανωτέρω ερώτημα 1.2, δεδομένου ότι αφορά την ελληνική έννομη τάξη και δεν παρουσιάζει και αυτή ενδιαφέρον ώστε να τύχουν εφαρμογής οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου.

4.- Επί των ερωτημάτων 2.1 και 2.2., τα οποία αφορούν την απαγόρευση ίδρυσης δικηγορικής εταιρίας (ελληνικής ή άλλου κράτους-μέλους) υποκαταστήματος στην Ελλάδα:

Πρωταρχικά σημειώνεται ότι ως προς την απαγόρευση ίδρυσης υποκαταστήματος από ελληνική δικηγορική εταιρία ισχύουν όλα όσα

εκτίθενται στο ανωτέρω ερώτημα 1.2 δεδομένου ότι αφορά την ελληνική έννομη τάξη και δεν παρουσιάζει και αυτή ενδιαφέρον ώστε να τύχουν εφαρμογής οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου.

Ως προς τα λοιπά θέματα: Η οδηγία 98/5/EK παρέχει το δικαίωμα σε κάθε κοινοτικό δικηγόρο να εγκατασταθεί σε άλλο κράτος-μέλος, εγγραφόμενος σε κάποιον σύλλογο, τηρώντας τους νόμους του κράτους υποδοχής. Η οδηγία αυτή δεν δίνει απόλυτο δικαίωμα σε δικηγορικές εταιρίες ενός κράτους-μέλους να εγκατασταθούν ή να δημιουργήσουν υποκαταστήματα σε άλλο κράτος-μέλος.

Βασική προϋπόθεση είναι η εγγραφή του κοινοτικού δικηγόρου στην αρμόδια αρχή (δικηγορικούς συλλόγους στην Ελλάδα και σχεδόν σ' όλες τις χώρες της Ε.Ε., με εξαίρεση την Αγγλία όπου υπάρχει μία κρατική Ρυθμιστική Αρχή). Στη συνέχεια ένας ή περισσότεροι (κοινοτικοί) δικηγόροι που ασκούν το επάγγελμα με τον επαγγελματικό τους τίτλο καταγωγής σ' ένα κράτος-μέλος υποδοχής και που είναι μέλη της ίδιας ομάδας («εταιρίας») στο κράτος-μέλος καταγωγής μπορούν να ασκούν τις επαγγελματικές δραστηριότητες στο πλαίσιο ενός υποκαταστήματος ή πρακτορείου στο κράτος-μέλος υποδοχής, τηρώντας τις διατάξεις αυτού. Συνεπώς, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο η ίδια η εταιρία δεν έχει δικαίωμα εγκατάστασης ή ίδρυσης υποκαταστήματος σε άλλο κράτος-μέλος, αλλά αυτό επιτυγχάνεται μόνο με την αρχική εγκατάσταση/εγγραφή σε σύλλογο άλλου κράτους-μέλους μεμονομένων κοινοτικών δικηγόρων που είναι ήδη μέλη της ίδιας ομάδας/εταιρίας στο κράτος-μέλος καταγωγής και επιθυμούν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους στο κράτος υποδοχής με τη μορφή υποκαταστήματος της εν λόγω ομάδας/εταιρίας (άρθρο 11 οδηγίας 98/5/EK).

Επίσης, δύο ή περισσότεροι κοινοτικοί δικηγόροι που προέρχονται από την ίδια ομάδα ή από το ίδιο κράτος-μέλος μπορούν να υιοθετήσουν μία συλλογική μορφή άσκησης του επαγγέλματος (δηλ. να συστήσουν δικηγορική εταιρία) στο κράτος-μέλος υποδοχής, ενώ κοινοτικός δικηγόρος που προέρχεται από ένα κράτος-μέλος μπορεί να συστήσει δικηγορική εταιρία με κοινοτικό δικηγόρο που κατάγεται από άλλο κράτος-μέλος. Τέλος, κοινοτικός δικηγόρος που έχει εγκατασταθεί σ' άλλο κράτος-μέλος μπορεί να συστήσει δικηγορική εταιρία με δικηγόρους του κράτους υποδοχής.

Κατά συνέπεια, σ' όλα τα κράτη-μέλη, η εγκατάσταση των κοινοτικών δικηγόρων και η συλλογική (εταιρική) άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος διέπεται από το εθνικό δίκαιο του κάθε κράτους-μέλους, το οποίο όμως είναι σχεδόν πανομοιότυπο σ' όλα τα κράτη-μέλη. Έτσι μία ελληνική δικηγορική εταιρία με έδρα π.χ. την Αθήνα, μπορεί να ιδρύσει

υποκατάστημα στο εξωτερικό μόνο υπό τις παραπάνω προϋποθέσεις της οδηγίας 98/5/ΕΚ, ήτοι πρέπει πρώτα να εγκατασταθούν τα μέλη της σ' άλλο κράτος-μέλος και να εγγραφούν σε τοπικό Σύλλογο αυτού σύμφωνα με την οδηγία αυτή και στη συνέχεια να ζητήσουν από την αρμόδια αρχή (δικηγορικό σύλλογο) άδεια να ασκούν το επάγγελμά τους στο κράτος-μέλος υποδοχής με την μορφή υποκαταστήματος της εν λόγω Ελληνικής εταιρίας, τηρώντας πάντοτε τις διατάξεις του νόμου του κράτους υποδοχής.

